

Tað snýr seg um gerandismálið

Tey, sum farnu vikurnar hav ilskast so nógv inn á málteigin, og antin vilja noktað teimum, sum nú skrivað at gera tað, ella kravt, at navn skal vera undir, mugu ikki fáa sín vilja.

Tey, sum higartil hava skrivað teigin, hava skrivað hann á vanligum máli fyri vanlig fólk. Og vanlig fólk hava tikið støðu fyri og ímóti. Soleiðis skal tað vera. Málið er ein livandi organisma, sum øll eiga lut í, og sum øll hava rætt at siga sína hugsan um.

Teimum, sum vilja steðga hesum, skal Sosialurin geva eini boð: Málteigurin er opin! Skrivið sjálvi! skrivar Sjørður Skaale í »Sjónarmið« í dag

Málið kann ikki varðveitast og verjast av nøkrum fám, lærðum og klókum monnum. Vit mugu øll vera við. Tað er gerandismálið hjá okkum øllum, málstriðið stendur um. Tí mugu øll eisini kunna siga sína hugsan um tað.

Í samfull tiggju ár skrivaði Svenning Tausen málteigin í Sosialinum. Hann skrivaði og skrivaði og skrivaði. Tað var alt sera skilagott, men tað eydnaðist honum tíverri ikki at birta uppundir nakað málkjak. Sjáldan var hesin málteigur havdur á lofti, og sjáldan sóust lesarabrøv fyri ella ímóti tí, Svenning segði.

So gavst Svenning. Og fyri at teigurin ikki skuldi detta burtur, nú eingin fastur skrivari var, gjørdi Sosialurin ein sonevndan »opnan« málteig. Áttalan var at gera ein lítlan pall, har øll, sum vildu, kundu bera fram sjónarmið um málspurningar.

Síðani hevur teigurin birt uppundir nógv málkjak, og nógv hava gjørt sær hugsanir um mál og málrokt. Teigurin hevur soleiðis verið við til at bøtt um málsliga tilvitanina. Og tað er júst tað, endamálið við honum má vera.

Gerandismálið

Málið er okkara størsta og týðningarmesta virði.

tað er karmur um alt, og grundarlag undir øllum samfelagnum. Utan tað høvdu vit ikki verið til sum sjálvstøðugt fólk, okkara identitetur livir og doyrv við okkara máli.

Tí er týðningarmesta uppgáva okkara at varðveita málið. At verja tað, so tað ikki liður somu lagnu sum so ómetaliga nógv onnur smá mál. Tað er ein uppgáva, sum er munandi meira krevjandi í dag, enn fyri bert fám árum síðani.

Og hon kann bert loysast, um málsliga tilvitanin er stør millum vanlig fólk. Fær málslig líkasæla loyvi at vinna fram, er eingin vón. Tí málið kann ikki varðveitast av nøkrum fám, lærðum og klókum fólki. Tað er gerandismálið hjá okkum øllum, striðið stendur um.

Og júst tí er tað skilagott at hava ein almennan málteig, har øll kunna siga sína hugsan ella seta fram spurningar.

Hátiðarligt og tint

Endamálið hjá málroktarfólki má vera, at skapa málsliga tilvitan og málsligan áhuga millum vanlig fólk, so gerandismálið batnar.

Hetta hevur ikki eydnast nógv væl farnu árin. Ein orsök til tað er, at tað hevur ikki verið gerandismálið, umrøtt hevur

verið í føroyska málkjakinum.

Eg veit ikki, um tað kann kallast eitt »nýrði«, men fyri nøkrum árum síðani fingi vit eitt nýtt føroyskt orð. Tað er »fróðskaparseturføroyskt«.

Tað er tað fróðskaparseturføroyska, sum í stóran mun hevur myndað almenna málkjak. Tað, sum sermerkir fróðskaparseturføroyskt, er, at tað er fint, álvarsamt og hátiðarligt. Og tað er ið hvussu er ikki fyri vanlig fólk. – Í fleiri førum skilja vanlig fólk tað ikki.

Lat meg, fyri at sleppa undan øllum misskiljingum, gera heilt greitt, at eg havi stóra virðing fyri tí málroktararbeiði – orðasavning, orðabókagerð o.a. – ið gjørt verður á fróðskaparsetrinum.

Hetta er neyðugt arbeiði – men tað skapar ikki málsligan áhuga og málsliga tilvitan millum vanlig fólk! Tað er ikki við orðabókum og -søvnunum, at ein vinnur striðið um gerandismálið.

Tað gerst bara við opnum kjaki. Kjaki, har øll sjónarmið sleppa fram, og har øll tora at koma fram við sínum meiningum. Og tað tora vanlig fólk ikki, so leingi málspurningar verða hildin at vera hátiðarligir og álvarsamir og nakað, bert tey lærdu hava skil fyri. Tey tora tað ikki, so leingi teir

einastu, sum tosa alment um málspurningar, eru lærdir menn, sum álvarsamir greiða okkum frá, hvussu vit skulu siga hetta og hatta.

Óhátiðarligt og lætt

Í opna málteiginum í Sosialinum hevur verið skrivað um mál á ein hátt, sum vit ikki eru von við, tað hevur als ikki verið hátiðarligt, øll hava skilt tað, ið sagt hevur verið – og onkuntíð hevur tað verið rættuliga skemtligt eisini.

Hvat innihaldinum viðvikur hava fleiri av teigunum verið sera beinræknir, men sum heild haldi eg, at tey, sum skriva, fara ov lætt um tann vanda, sum liggur í útlendskum – donskum og enskum – árin.

Men eg eri kortini ikki í iva um, at hetta er rætti máttin at skapa málsliga tilvitan uppá. Bara við at koma við sjónarmiðum um tað mál, vanlig fólk tosa í dag, kanst tú geva teimum eina kenslu av, at hetta er nakað, sum viðkemur teimum, nakað sum tey er við í og partur av. Og eiga at gera sitt til at varðveita.

Endamálið má vera at skapa málsliga tilvitan millum vanlig fólk. Og tað haldi eg hevur eydnast. Hygg bara at øllum orðaskiftinum! Hygg bara at øllum sjónarmiðunum

– fyri og ímóti – sum eru komin fram!

Aftur til tað gamla

Málteigurin er opin. Tað merkir, at øll kunna skriva í hann. Og hetta eru summi ikki so glað um, skilst. Onkur vil t.d. hava, at farið verður aftur til gamla máttan: Sosialurin skal finna sær onkran klókan, lærðan mann at skriva, so vit sleppa undan øllum hesum keðiligu sjónarmiðunum!

At nokta fólk at fáa orðið, tí ein ikki er samdur við teimum, er ússaligt. Tað er eitt. Annað er, at teir klóku og lærdu mennir kunna gott skriva sum er! Munurin er bara hann, at onnur eisini kunna. Og tí haldi eg avgjørt ikki, at Sosialurin skal fara frá.

Hesir hava kravt, at tann, sum skrivar til málteigin, skal seta navn við undir.

Tað er vanligt, at tey, sum hava gjørt mest av at skriva til málteigin, ikki hava viljað ella torað sett navn við undir. Men Sosialurin krevur ikki, at navn skal vera undir teimum lesarabrøvum, blaðið prentar. Tí ber heldur ikki til at krevja, at tey, sum skriva til málteigin, skulu seta navn undir.

Skrivið sjálvi

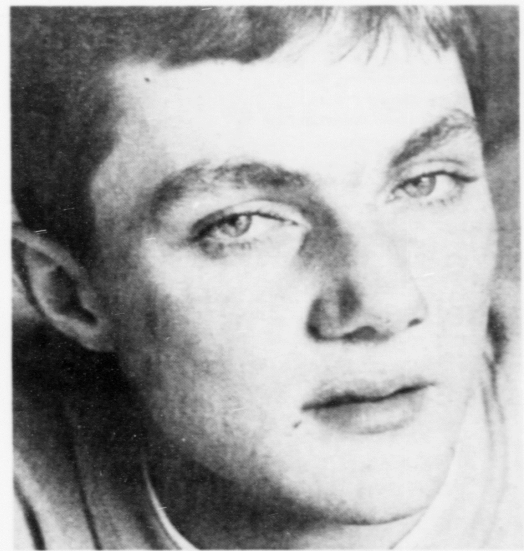
Tey, sum farnu vikurnar hav ilskast so nógv inn á

málteigin, og antin vilja noktað teimum, sum nú skrivað at gera tað, ella kravt, at navn skal vera undir, mugu ikki fáa sín vilja.

Tey, sum higartil hava skrivað teigin, hava skrivað hann á vanligum máli fyri vanlig fólk. Og vanlig fólk hava tikið støðu fyri og ímóti. Soleiðis skal tað vera. Málið er ein livandi organisma, sum øll eiga lut í, og sum øll hava rætt at siga sína hugsan um.

Teimum, sum vilja steðga hesum, skal Sosialurin geva eini boð: Málteigurin er opin! Skrivið sjálvi!

Sjørður Skaale

Sjónarmið

Sosíalúrin – fimm ferðir um vikuna!